

הלכות מעשיות

שיעורו של מורנו הגאון הרב מצליח-חי מאזוז שליט"א

גליון קמ"ז

שודר בערוץ "קול ברמה" במסגרת התכנית "בית ההוראה"

העלון מוקדש לע"נ גאון עוזנו עטרת תפארת הפוסקים מרן רבנו עובדיה יוסף בן גורג'יה זצוק"ל

הלכות תספורת הראש

נושאי השיעור:

גילוח כל הראש בסכין יחד עם הפאות. גילוח הפאות לצורך טיפול רפואי. גילוח ילד לצורך טיפול רפואי. חזן המגלה פאות הראש. סריקת פאות הראש במסרק. יציאת שערות מחוץ למטפחת. גילוח פאות הראש לאשה. גילוח כל שיער הראש לאשה. האורך המינימלי שצריך להשאיר בפאות הראש. פאות ארוכות. מצות הכנסת כלה.

גילוח כל הראש יחד עם הפאות

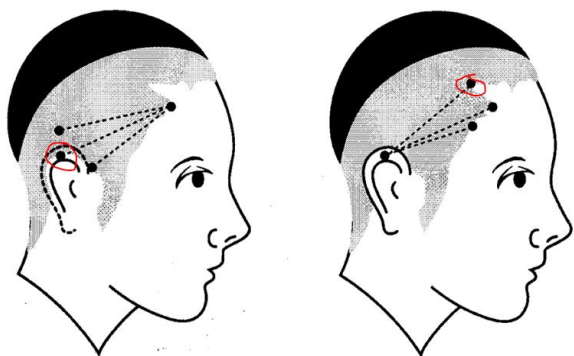
1א. שאלה: אתן רקע לפני שאשאל את שאלתי - אני עובד כמאבטח ביחידה לאבטחת אישים, ויש לנו תורנויות ושעות עבודה מסודרות. עם זאת, עקב העומס של בעיות ביטחוניות, פעמים רבות יש דרישה בהולה של תוספת מאבטחים, ואז מקפיצים אותנו במהירות ואין לנו זמן להתארגן. לכן אני נוהג כמו מאבטחים רבים לגלח את כל שיער הראש בסכין, כדי שלא ייוצר מצב שאצא לאבטח אישיות בכירה כאשר השיער שעל ראשי מבולבל ומבולגן. האם יש להשאיר את הפאות של הראש ולא לגלחן, או כיון שאני מגלח את כל הראש מותר לגלח גם את הפאות?

תשובת הרב: אסור לגלח את פאות הראש בסכין. אבל אפשר לייעץ לו שיגלח את המקום הזה במכונת תספורת מספר אחד. ונבאר בהרחבה על ידי הקדמה קצרה - הגולגולת מחולקת לשני חלקים. החלק העליון הוא הנקרא "ראש", והחלק התחתון הוא

הנקרא "פנים". עד חצי האוזן הוא החלק של הראש, הקרקפת וכו', והחלק שתחת לזה הוא הפנים. אנחנו יודעים שלנשים וילדים אין זקן, ואף על פי כן בצידי האוזן גדלים להם שערות. אולי מעט פחות שערות, אולי שערות דקות יותר, פחות צפיפות, אבל בסופו של דבר גדלים שם שערות. ומדוע? מפני ששם זה לא זקן, זה לא פנים אלא סוף עצם הראש, (חי' מהר"א אשכנזי קדושין דף ל"ה ע"ב). וזה נקרא "פאת הראש". ולכן באותו המקום, בין האוזן לבין המקום החלק, מה שנקרא "מול העינים", יש שם שיער, והוא הנקרא פאות הראש (פאה פירושה 'סוף'), ואת השערות הללו אסור לגברים וילדים לגלח. על זה נצטוונו בתורה "לא תקיפו פאת ראשכם" (ויקרא י"ט כ"ז).

[הציור דלהלן מספר נטעי גבריאל]

גבולי פיאות הראש

¹ היום ראש חודש אלול, חודש שבו נוהגים עם ישראל מברכים האחד את השני בכתיבה וחתימה טובה. נברך את כל עם ישראל שתהיה כתיבה וחתימה טובה, הקב"ה יזכנו שהחודש הזה יהיה חודש הרחמים והסליחות, ונזכה באמת לשוב בתשובה, לשוב לאבא שבשמים. נתעורר גם בנקודות שבמשך השנה הן מצוות שאדם דש בעקביו, ונזכה בעזרת ה' לשמור הכל כמו שצריך, ונזכה לחסד ורחמים מאתו יתברך.

2ולגבי השאלה: השואל אומר שהוא מגלה את כל שיער הראש בתער, ובה אין איסור. ואדרבה, מי שעושה כן יש בזה סודות על פי הקבלה (עיי' ס' לשון חכמים ח"א סי' נ"ח).

אבל את הפאות של הראש אסור לו לגלח, ולמרות שהוא גילח את כל שיער ראשו. זו גמרא במסכת נזיר (דף נ"ח ע"א), הקפת כל הראש שמה הקפה. וזה רמב"ם (פי"ב מהלכות ע"ז ה"א) מפורש, וכך פוסק מרן בשולחן ערוך (יו"ד סי' קפ"ב): בין שגילח הפאות בלבד [דהיינו שהשאיר כל שיער ראשו וגילח הפאות], ובין שגילח כל הראש עם הפאות, הרי הוא חייב מלקות. ולכן התשובה שהדבר אסור.

והעצה לזה כמו שאמרתי בתחלת הדברים, שאף על פי שמגלח את שיער ראשו בתער, על כל פנים את המקום של הפאות, דהיינו בין האוזן לעינים, את זה יגלח במכונת תספורת מספר אחד. כך הוא מרויח שמראה ראשו לא יהיה מבולגן, (כי זה מקום קטן ומסופר קצוץ), אבל אין בזה איסור גילוח.

גילוח פאות הראש לצורך טיפול רפואי

ב. שאלה: כאשר מגיע למרפאה אדם שנפצע בראשו, וצריכים לגלח את שערות ראשו כולל את מקום הפאות לצורך טיפול רפואי, האם יש לעשות את זה על ידי גוי?
תשובת הרב: כתוב בתורה: לא תקיפו פאת ראשכם, ולא תשחית את פאת זקנך (ויקרא י"ט כ"ז). יש מצות לא תעשה שאסור להקיף את הראש.

2 והשאלה נשאלת מדוע זה נקרא להקיף, והרי זה מקום מאד קטן? ההסבר לכך מבואר בראשונים, מפני שהראש הוא חצי העליון של הגולגולת, ולמעשה הוא בצורת חצי עיגול. והחצי התחתון זה "פנים". אבל אותה עצם שבין האוזן לעינים יורדת מהראש למטה, והיא יורדת מהמקום של הראש, וכאשר אדם מגלח את אותו המקום, למעשה השיער של ראשו נעשה בצורת עיגול.

אמנם יש את השיער שלמטה, השיער של העורף, אבל הוא לא נקרא ראש, זה עורף מול פנים. אנחנו מדברים על החלק העליון, דהיינו הקרקפת והשיער של הראש, שכלשון הראב"ד (בפירושו לתורת כהנים פ' קדושים סוף פ"ו) יורדים לאדם כמין שני 'זנבות' מימין ומשמאל, וכאשר הוא מגלח את זה, הוא גורם לשיער שלו שיהיה "מוקף", בצורת עיגול, ועל זה התורה אומרת לא תקיפו פאת ראשכם, ונצטוונו להישאר בצורה שהקב"ה ברא אותנו, שיש לנו שני זנבות יורדים מהראש למטה מימין ומשמאל בין האוזן לבין העין, ואת זה אסור לגלח. זו הקדמה כללית לשיעור היום.

על מי האיסור של לא תקיפו, האם האיסור הוא על מי שמבצע את הפעולה, או על מי שהפעולה מתבצעת בו?

הגמרא במסכת מכות (דף כ' ע"ב) אומרת: לא תקיפו – בין מקיף בין ניקף במשמע. כלומר, האיסור הוא גם על מי שמבצע את הפעולה, וגם על מי שהפעולה מתבצעת בו.

לפי זה כותב מרן בשולחן ערוך (סי' קפ"א ס"ב), **שגם אדם שמבצע את זה על ידי גוי, שהגוי מגלח לו את שיער ראשו, למרות שלגוי אין איסור לעשות את זה (כי הוא מצווה רק על שבע מצוות בני נח), אבל אסור ליהודי לתת רשות לגוי להקיף את שיער ראשו. אפילו אם אינו מסייע לו בכלל, לא הזיז את הראש, אלא היהודי עומד והגוי מאחוריו לבד מקיף לו את הראש, יש בזה איסור גמור.**

אמנם מלקות אין כאן, כי מלקות חייבים רק כאשר יש פעולה כשעובר על הלאו. כגון אם הוא מטה את ראשו כדי להקל על הגוי, אבל אם הוא רק יושב והגוי מגלח אותו, אינו חייב מלקות. על כל פנים יש בזה איסור דאורייתא בכל אופן.

ולכן הפתרון לעשות על ידי גוי, הוא לא מספיק טוב, כי עדיין איסור דאורייתא במקומו עומד.

עם זאת צריכים לזכור שמדובר כאן לצורך טיפול רפואי חיוני שחייבים לעשות אותו. כאשר רוצים לבצע הדבקה או ניתוח וכיוצא בזה, הרבה פעמים חייבים לגלח, כי במידה ולא יגלחו, יכולות ליפול חלילה שערות פנימה, יכול להיווצר זיהום, ולפעמים גם אי אפשר בכלל לטפל במצב כזה. אז מה לעשות?

יש נקודה שחשוב לדעת אותה. כתוב בפסוק (שם): לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך. כלומר, לגבי הזקן התורה אומרת לא תשחית, כלומר דוקא כאשר הוא עושה עם תער, אבל כאשר אדם מסתפר קצוץ ולא בתער, אין בכך איסור. ולכן מותר לגלח את הזקן במכונות הגילוח של היום אם הן לא תער.

יש עוד פסוק: "ופאת זקנם לא יגלחו" (ויקרא כ"א ה'). ולמדנו מכאן שכל האיסור הוא דוקא על ידי סכין, אבל אם עושה כן על ידי סם, על ידי משחה, אין בכך שום איסור.

ולכן הדין הוא כך: כדי לעבור על איסור השחתת הזקן, צריך שיתקיימו שני תנאים: האחד הוא שהגילוח לא נעשה במשחה וכדומה אלא בסכין. והשני, שגם אם עושה בתער, היינו דוקא אם חותך מהתחתית, מהשורש, אבל אם זה מעט גבוה מהשורש, אין בכך איסור.

הדין הזה נאמר לגבי זקן. אבל מה הדין לגבי פאות הראש (הקטע שבין האוזן לעין, החלק העליון)? בתורה לא נאמרו ההיתרים הללו.

שהרי כפי שהזכרנו, כך כתוב בפסוק: לא תקיפו פאת ראשכם, ולא תשחית את פאת זקנך. לגבי הזקן מצאנו שהאיסור הוא רק אם משחית, כי נאמר במקום אחר "לא יגלחו" (בסכין) – אבל במשחה מותר.

אבל לגבי פאת הראש לא נאמרו ההיתרים הללו, ונשאלת השאלה האם זה שייך גם שם או לא?

יש בזה מחלוקת ראשונים. דעת הרמב"ם (פי"ב מהלכות ע"ז ה"ו) הסמ"ג (לאוין נ"ז) ועוד פוסקים להתיר. ויש חולקים. ולכן כתב מרן (סי' קפ"א ס"ג): אינו חייב אלא בתער. ויש אוסרים במספריים כעין תער.

מהי סברת המתירים? היות והתורה הקישה ראש לזקן, כתבה את האיסור של גילוח פאת הראש ואיסור גילוח פאות הזקן בפסוק אחד, אם כן דינם שוה. ולכן לפי דעתם מותר לגלח על ידי משחה וכדומה. אבל דעת הרא"ש (סוף מסכת מכות סי' ב' ג') ועוד ראשונים שהדבר אסור, פאות הראש חמורים יותר, ואם אדם מגלח את פאת הראש במכונה כשרה שבדרך כלל מגלח בה את הזקן, יש בזה איסור דאורייתא לפי דעתם, והרבה ראשונים כך סוברים.

ומרן פסק: ויש לחוש לדבריהם. זה מחלוקת הפוסקים באיסור דאורייתא, ויש לחוש למחמירים.

ולכן הלכה למעשה, פאות הראש חמורים יותר מפאות הזקן, ואף על פי שאת הזקן מגלחים במכונה, את פאות הראש צריך לגלח גבוה יותר. בזקן מספיק שלא יהיה בתער, מספיק שיש תחושה כלשהי שמרגישים את השיער כאשר מעבירים את היד על הפנים. אבל בפאות הראש, צריך שהשערות יהיו באורך שלשה או חמשה מילימטר, וכמו שיבואר להלן. ועל כל פנים, יש בדבר הזה מחלוקת ראשונים.

כותב הראשון לציון הגאון רבי אליהו בקשי דורון זצ"ל בשו"ת בנין אב (ח"ג סי' מ"ו), על אדם שצריך לגלח לצורך ניתוח או טיפול רפואי, שאמנם מרן למעשה פסק שאסור לגלח על ידי מספריים כעין תער, והוא הדין שאסור על ידי משחה וכדומה, כל זה לסתם אדם. אבל לצורך טיפול רפואי, עדיף שיעשו כן על ידי משחה, מפני שלפי דעת הרמב"ם והסמ"ג ועוד ראשונים אין בכך איסור.

לסיכום: לצורך טיפול רפואי כגון ניתוח שאינו דחוף, לכתחילה רצוי לגלח את פאות הראש על ידי משחה וכדומה.

וזה עדיף מלעשות על ידי גוי, מפני שאמנם הגוי לא עובר איסור, אבל האדם שמתבצעת בו העבירה עובר איסור, ואילו על ידי משחה, לדעת כמה וכמה ראשונים אין בדבר איסור.

וכמובן שאם הזמן בהול לבצע ניתוח ראש ואין שהות לגלח על ידי משחה, מותר לגלח בכל אופן, משום סכנת נפשות.

גילוח לילד לצורך טיפול רפואי

ג. שאלה: האם מותר לגלח ילד שמגיע לטיפול רפואי וזקוקים לגלח את פאת ראשו?

תשובת הרב: מותר לגלח קטן על ידי גוי.

מרן (יו"ד סי' קפ"א ס"ה) כותב: המקיף את הקטן חייב. כלומר, אדם שמגלח פאת ראשו של ילד קטן, המגלח עובר עבירה.

אבל כל זה הוא דוקא כאשר גדול יהודי מגלח ילד קטן, כי כפי שהזכרנו, חכמינו למדו מהפסוק לא תקיפו פאת ראשכם, שהאיסור הוא גם על האדם שמבצע את הפעולה וגם על האדם שמתבצעת בו הפעולה, ואמנם ילד קטן פטור ממצוות מן התורה, אבל עדיין יש על הגדול איסור, ולכן אסור לו לגלח פאות הראש של קטן.

וכתב הרמ"א, שקטן מותר להיות ניקף על ידי הגוי. כלומר, אין איסור אם גוי יקיף פאת ראש של הקטן.

ומדוע? מפני שהגוי המבצע את הפעולה אין לו איסור, והילד הקטן שמבצעים בו את הפעולה גם הוא אין בו איסור כי עדיין לא הגיע למצוות.

ולכן אם יש אח או רופא גוי, יכול לגלח אותו ואין צורך לגלח דוקא על ידי משחה. (וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ג חיו"ד סי' ג' אות ח', בענין גילוח קטן ע"י אשה).

חזן המגלח פאות הראש

ד. שאלה: בית כנסת שהחזן מגלח את זקנו במכונה ומגלח גם את פאות הראש, האם מותר להתפלל שם, או שיש לחפש בית כנסת אחר?

תשובת הרב: הזכרנו קודם [תשובה ב'] שמרן (סי' קפ"א ס"ג) כותב שאינו חייב אלא אם מגלח בתער. ויש אוסרים במספריים כעין תער. ויש לחוש לדבריהם.

מה זה מספריים כעין תער? אם אתה מניח את היד על העור אתה מרגיש את השיער, יש קצת זיפים, אף על פי כן יש אוסרים, כי זה קרוב לתער, ומותר רק בגודל של כחצי סנטימטר.

בדרך כלל, כשמרן מביא דעה ראשונה בסתם ולאחר מכן דעת יש אומרים, מרן פוסק כדעת הסתם, ולכאורה גם כאן נראה שדעת מרן להקל.

אלא מה? מרן סיים ואמר: ויש לחוש לדבריהם. לכן יש להזהר בזה. וכך כתב גם כן בשו"ת שואל ונשאל (ח"ג חיו"ד ס"ס תי"ב) שלאחר שמרן כתב שצריך לחשוש לדבריהם, מי הוא זה שיש בידו אפשרות להתעלם מכך.

עם זאת, צריך לדעת שכדי להעניש אדם ולומר שאי אפשר להתפלל אתו, זה דוקא כאשר הדבר יותר מוסכם. כאן יש פוסקים שהבינו שכוונת מרן שצריך לחוש לדבריהם היינו דוקא לכתחילה, בגדר זהירות, ולפי זה אם אדם לא נזהר בזה, זה לא פשוט כל כך אחרי שמרן סתם להקל. ולכן בשו"ת שואל ונשאל (ח"א חיו"ד ס"ס צ"ז) כתב שאם ראינו איזה עושים כסתם מרן אין להעניש מי שעושה כסתם מרן, אבל יש להודיע ברבים שיש חשש בזה ושראו להחמיר. (וע"ע בשו"ת חקרי הלכה חיו"ד סי' מ"ו הע' ד').

ולמעשה אחרי שמרן אסר, לא מקילים בזה. (וע"ע בהוראה ברורה בביאוריה"ל שכ' שדעת מרן לאסור בהחלט מחמת הספק, כי מרן לא כתב טוב להחמיר אלא ויש להחמיר. וכן מוכח ממ"ש מרן בבית יוסף סוף סעיף ט' שכתב, ונראה דכיון דספיקא דאורייתא היא, יש ליזהר מלגלח הצדעיים מכנגד שער שבפדחתו וכו', בתער או במספריים כעין תער. עכ"ל). וגם בשו"ת חתם סופר (סי' קל"ט) כתב שאנחנו תופסים לאסור מספריים כעין תער. ומרן ראש הישיבה שליט"א בשו"ת מקור נאמן (ח"ב סי' קצ"ו) נשאל באדם שמגלח את פאותיו באופן שאינו יכול לאחוז את שער הפאות ואפילו לא נראה השורש של השער, האם יכול לעלות חזן או לומר דברי תורה ברבים. והשיב שצריך להוכיחו על כך, שלא יעשה נגד מרן שאסר לגלח את הפאות במספריים כעין תער. עד כאן. וגם ראיתי בשם ספר מעין אומר (ח"א סי' ס"ה) של הרב נקי ששימש את מרן הרב עובדיה, שהביא בשמו שנשאל על חזן שמסתפר במספריים כעין תער, האם להעבירו מלהיות חזן. וענה, כן, יתרו בו ואם לא ישמע יעבירוהו מלהיות חזן.

סריקת פאות הראש במסרק

ה. שאלה: ראיתי בחור שבכל בוקר סורק את שערות פאות הראש פעמים רבות בידיו, ואמר שאסור לסרוק במסרק את פאות הראש. ברצוני לשאול האם נכון הדבר שאסור לסרוק את פאות הראש במסרק?

תשובת הרב: מותר לסרוק את פאות הראש במסרק.

אציין שגם אני ראיתי דבר כזה. אצלנו בבית הכנסת מתפלל חסיד אחד, ובכל בוקר הוא מסרק את פאות הראש שלו עם היד, ותמתי למה הוא עושה כך.

עד שראיתי תשובה של רבי עקיבא איגר (בשו"ת רע"א מכת"י ירושלים תשכ"ה סי' ס"ג). הוא כותב בתשובה שם וגם בגיליון הש"ס במסכת שבועות (ב' ע"ב), **שנראה לכאורה מדברי התוספות שם שאסור לאדם לסרוק פאות הראש**. כתוב במשנה במסכת נזיר (דף מ"ב ע"ב): נזיר חופף ומפספס, אבל לא סורק. כלומר, מותר לנזיר לחפוף את הראש, וכן מותר לו לפספס כלומר לחכך בראש ולהכניס את האצבעות בין השערות, אבל אסור לו לסרוק במסרק את השערות. וכמו כן בשבת אסור להסתרק, כי זה פסיק רישיה, ודאי שייחתכו כמה שערות (ש"ע או"ח סי' ש"ג סכ"ז). **ולכן הוא הדין אצלנו, שאסור לסרוק את שערות הראש**.

יש הבדל בין הזקן, **שלכל הדעות מותר לסרוק שערות הזקן**, לבין פאות הראש. מדוע? בזקן התורה אסרה רק כאשר זה נעשה בסכין, כמו שכתוב ופאת זקנם לא יגלחו, ואם אדם מסיר את הזקן על ידי משחה, הרי זה מותר גמור, ולכן גם מסרק הוא מותר. אבל כאשר אדם עושה בפאות הראש, ששם מרן כתב שאפילו במספריים כעין תער, שאתה מרגיש את הזיפים אבל השערות ממש קטנות, גם זה אסור. לפי זה כותב רבי עקיבא איגר שאסור לתלוש משם בכל צורה שהיא, לכן אסור לתלוש בפניצטה ובכל צורה שהוא תולש. וכן אסור להסתרק במסרק. וסיים בצריך עיון לדינא.

לעומתו כותב לו בשו"ת חתם סופר (חיו"ד סי' קל"ט, ק"מ), שהוא ראה גדולי עולם שהקלו בדבר. וגם מורו ורבו הגאון רבי נתן אדלר היקל בדבר הזה. והוא כותב טעמים מדוע אפשר להקל בדבר.

גם בספר אהל אברהם (לרב אברהם שאג) מביא את דברי רבו החתם סופר, ומפלפל קצת בטעמים שלו. אבל הוא כותב כך: ראיתו של מורי זצ"ל מדלא נקט התנא דינא [למה התנא לא אמר שהנזיר חופף אבל לא סורק, שיאמר שכל אדם בפאות הראש אסור לו לסרוק], זו ראייה יפה מאד ומכאן מוכח שזה מותר.

ומה הסברא להתיר את זה? הוא כותב **שבפאות הראש התורה לא הזהירה על גילוח והשחתה, אלא רק על הקפה, כלומר, להשוות את המקום שיהיה חלק לאחורי אזניו**. והוא ממשיך:

גילוח פאות הראש לאשה

לגבי השאלה האם מותר לה לגלח את השערות הללו – הגמרא במסכת קדושין (דף ל"ה ע"א) מוכיחה מהפסוקים **שלאשה אין שום איסור להקיף את פאות ראשה**. ולכן מותר לאשה להשחית את הפאות הללו, ויכולה לגלח אותם בתער ואין בזה שום חשש.

עם זאת, כותב הרמ"א (סי' קפ"א ס"ה): **מותר להקיף את הגוי ואת האשה**. כלומר, למרות שהאדם מצווה על לא תקיפו, מכל מקום מותר לו להקיף גוי.

יש יהודים שגרים בחו"ל ומספרים אנשים, ולפעמים באים אליהם גוים ורוצים שיקיפו להם, הדבר מותר לחלוטין. כי כשהתורה אמרה לא תקיפו פאת ראשכם היינו לראשי היהודים, הקב"ה מדבר עם עם ישראל, אבל פאת ראש הגוי מותר.

והוא הדין לפאת ראש האשה. ולכן כותב הרמ"א בשם הרא"ש שמותר להקיף את הגוי והאשה.

אבל הרמ"א ממשין: **ויש מסתפקים בדבר**. הנמוקי יוסף בצד אחד בשם יש אומרים, רצה לומר שאולי הדבר אסור.

הלכה למעשה, יש שאסרו רק באשה ולא בגוי, כך דעת הגר"א. **והאחרונים הסכימו להקל בכל אופן** והמחמיר תבוא עליו ברכה.

ולכן אם רוצה האשה להוריד את השיער בעצמה, יכולה ואין בזה שום איסור. אבל **אם רוצה להיעזר בבעלה וכדומה, טוב להחמיר בדבר מתורת חסידות**.

גילוח כל הראש לאשה

לגבי השאלה על אשה שרוצה לגלח את כל שערות ראשה: הרבה פוסקים כותבים **שעל פי הקבלה לא רצוי כלל ועיקר שאשה תגלח את כל שיער ראשה**. יש כאלה שבאמת מגלחות את כל שיער הראש, אבל הדבר לא כל כך רצוי על פי הקבלה, כי אדרבה, האשה צריכה להשאיר את השיער.

ומרן ראש הישיבה שליט"א ציין בשו"ת איש מצליח שם (ח"א סי' כ"ד) לספר מנחת יהודה פתייא (פרשת בראשית סוף סימן כ') שכתב: ומכאן תוכחת מגולה לנשים שמגלחות שער ראשן שעושות עצמן כלילית רח"ל, כי לשדים הנקבות אין שער. עד כאן.

ובפרט שבגמרא מבואר להיפך. נשים שהשיער שלהם דליל, היו לוקחות שיער של חברותיהן ומכניסות תחת המטפחת כדי שהמטפחת תיראה מנופחת יותר. פאה נכרית שכתובה במסכת שבת אין הכוונה על פאה נכרית שלנו, אלא לוקחות שערות או צמר ומכניסות תחת המטפחת כדי שייראה הרבה שיער (וגם

ולמרות שהוא מתכוון להסיר נימים המדולדלים, כיון שהוא לא מתכוון שהמקום יהיה חלק לאחורי אזניו, זה נחשב דבר שאינו מתכוון ומותר. יש כאלה שאמרו שהדבר מותר דוקא כשזה לא פסיק רישיה, ויש שכתבו להתיר אפילו הוא פסיק רישיה.

החתם סופר כותב שבדרך כלל יש יותר מארבעים שערות, והרי לפי דעת הרמב"ם אפילו אם אדם גילח והשאיר ארבעים שערות – מותר, ולכן החתם סופר כותב להתיר, ועוד אחרונים כותבים כן.

למעשה, רוב מכריע של האחרונים כותבים להתיר, וגם כותבים שהמנהג להתיר. ואף על פי כן, מה ששאל השואל מדוע החבר שלו עושה כן, התשובה היא שכנראה הוא חושש לדעת רבי עקיבא איגר שאוסר לסרוק את שערות פאות הראש. אבל הלכה למעשה מותר ואין בזה חשש.

יציאת שערות מחוץ למטפחת

ו. **שאלה**: אשה שנזהרת שלא תצא שום שיער משערות ראשה מחוץ למטפחת, אבל יש שערות סמוך לאוזן שיוצאות מהמטפחת, האם מותר לה לגלחן (והאם יכולה להיעזר בבעלה)? וכן האם רצוי שתגלח את כל שערות ראשה כדי שלא תצא שום שיער מחוץ למטפחת?

תשובת הרב: נחלק את השאלה לכמה חלקים. לגבי הזהירות שלא תצא שום שיער משערות ראשה החוצה – צריך לדעת שזו **חומרא יפה, אבל אין בזה חובה בהלכה כלל**. ההלכה אומרת **שכל שיש שם שתי אצבעות הדבר מותר**. ככה נהגו בארצות הספרדים, וכך כתבו גדולי עולם שמותר להוציא שתי אצבעות בלבד. (שו"ת מהר"ם אלשקר סי' ל"ה. ושאין בזה חשש גם ע"פ הזוהר. ושו"ת איש מצליח ח"א חאו"ח סי' כ"ד).

ולכן מה שיוצא מעט מהשערות בצדעיים, אין בזה חשש והדבר מותר לחלוטין. וכן דעת מרן ראש הישיבה שליט"א. וכן להבדיל בין החיים מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל בשו"ת יביע אומר ח"ה (חאה"ע סי' ה' בגליון הע' ח').

אגב, יש שאומרות שהן מעדיפות פאה כדי שלא יצא משערות ראשן כלל. אבל זה לא נכון, כי גם בפאה נכרית לפעמים יוצא השיער שתחת הצדעיים, ואם היא מגלחת אותן כבר אין הבדל בין פאה למטפחת. ובודאי **שלא ראוי ללבוש פאה נכרית בשביל חסידות** שלא יצא משערות ראשה כלל.

בגמרא במסכת נזיר דף כ"ח ע"א מצינו, יכול אדם לומר אי אפשי באשה מגלחת)³.

ולכן צריך לדעת שאין לנשים צורך כלל לגלח שערות ראשן, וכך מביאים בשם רבנו האריז"ל, שהדבר לא נכון שהאשה תגלח את כל שיער ראשה. ומכל מקום אם רוצה לגלח רק את הצדעיים, הדבר מותר לחלוטין.

האורך המינימלי שצריך להשאיר

ז. **שאלה:** כמה האורך הקטן ביותר שמותר לפאות הראש?

תשובת הרב: מרן (סי' קפ"א ס"ג) כותב שלמעשה ראוי לחוש שלא לספר את שערות הראש אפילו במספרים כעין תער, אלא **צריך שכל שיערה תהיה יותר ארוכה.**

כמה ההגדרה של 'יותר ארוכה'? ברמב"ם בהלכות נזיר (פ"ה הי"א) מבואר ששיעור כעין תער היינו כשהוא לא יכול לכופף את השערה מול השורש שלה. אם הוא יכול לכופף את השערה, זה יותר ממספרים כעין תער. כך גם המאירי (נזיר דף לט. ד"ה ועל, דף מ: ד"ה ולדעתנו) כותב, וכך כותבים עוד פוסקים.

ולכן למעשה צריך לשים לב. מה הגודל שאדם יכול לקחת שיערה בפניצטה ולכופף אותה? יש אומרים שלשה מילימטרים, ויש אומרים חמשה, כלומר חצי סנטימטר. בשו"ת ברית הלוי (ח"א סוף סי' צ"ח), וגם ידיד נפשי ואהובי הרה"ג רבי יוסף פרץ בשו"ת יוסף לקח (ח"ג סי' פ"ז) כתבו שאפשר להקל בשלשה מילימטרים, שזה מספר אחד במכונת תספורת. (וע"ע בתשובות והנהגות ח"ד סי' קצ"ח ד"ה ובעצם, ובס' תגלחת מצות עמ' קל"ד).

לעומת זאת בספר לשכנו תדרשו (ח"א עמ' ש"א אות ו') כותב שזה כמעט חצי סנטימטר. (וע"ע בס' פאת זקנך הע' י"ג, ואשרי האישי יו"ד פי"ז ס"ו).

וראוי שכל שיערה תהיה אכן בגודל חצי סנטימטר. אבל אדם שמקל בשלשה מילימטר, בהחלט יש לו על מה לסמוך. זה עיקר הדין.

אבל אלה שמסתפרים מאד קצר, פחות משלשה מילימטר, צריכים לדעת שיש בזה בעיה מדאורייתא, ויש להיזהר בזה.

הרבה פעמים אפשר לראות אנשים צדיקים ויראי שמים, שיש להם את הבעיה הזו. הם מסתפרים כמו שצריך, לא עושים בלורית

וכדומה⁴, מסתפרים קצר, אבל צריכים לשים לב שבפאת הראש יהיה לפחות שלשה מילימטרים שזו דעה מקילה. ולכן יש מאד להקפיד בנקודה הזו. (וע"ע בביאוה"ל סי' רנ"א ס"ב ד"ה אפילו).

בתחלת השיעור של שבוע הבא נרחיב בלי נדר ובעזרת ה' האם יש ענין לעשות פאות ארוכות.

נדבר גם על המיקום המדויק של פאות הראש, וגם על מנהג החלאקה, למה עושים חלאקה, ומדוע דוקא במירון או בקבר של שמעון הצדיק בירושלים.

ח. הזדמן לידי מצוה של הכנסת כלה של משפחה מאד חשובה, משפחה שהזכות שלנו היא לעזור להם, הזכות של כל יהודי לעזור להם.

מדובר בהוצאות מינימליות של החתונה, אין איזה סכום שנותנים מתנה לחתן ולכלה, עשרה-עשרים אלף ש"ח, שלא נדבר על עשרת אלפים דולר, פשוט כלום. מדובר כרגע על הוצאות מינימליות של חתונה, ביגוד, אולם, תזמורת וכדומה, זה הכל. הוצאות של כלום. אני נמצא בנושא הזה ממש עמוק בפנים, ומדובר בנושא ממש מינימלי.

אחים יקרים! כל מי שיש לו את הזכות, אוכל מפירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא.

צריך האדם לדעת שצריך למצוא ולתת את הצדקה למקום הנכון. כתוב בפסוק בספר הושע (י' י"ב): זרעו לכם לצדקה. אומרים המפרשים מדוע אמר לשון זריעה? כי זה כמו זריעה, שאדם צריך לדעת היכן לזרוע, צריך לזרוע באדמה עידית כדי שהפירות יהיו טובים.

עכשיו יש מצות הכנסת כלה לפנינו, במשפחה של תורה ויראת שמים, של מעשים טובים, שברוך ה' זכו למשפחה ברוכת ילדים, למעלה מעשר נפשות מכל צד, ועם כל המאמץ של האבא והאמא, עדיין קשה להם. ולכן קיבלתי על עצמי לגייס עשרת אלפים ש"ח בלי"נ לטובת הענין הזה. ויש עוד ארבעה חברים שכל אחד לקח על עצמו כדי שיאפשרו את החתונה כמו שצריך.

אחים יקרים! כל מי שיתקשר עכשיו ויתרום, יהי רצון שהקב"ה ישמע לכל תפילותיו ויזכה לשנה טובה ומבורכת. כל מי שיתרום חמש מאות ש"ח, שזו בעצם השתתפות של חמשה סועדים, חמש מנות, בלי"נ בתחילת השיעור הבא אברך אותו בעזרת ה' כאן.

³ מרן הגר"ע ע"ה היה אומר בשם חכם אחד שכתב בספרו על נשים שמגלחות שיער ראשן בתער, קורא אני עליהן "ויספר המן לזרש אשתו".

⁴ [ע'] בבית יוסף סימן קעח. וע"ע בהליכות עולם ח"ז עמ' רצ"א, רצ"ב בהערה].

תזכו למצוות, לשנה טובה ובריאות איתנה, ולחתן את ילדיכם בנחת ובשפע, באושר ועושר, בשמחה, בנחת דקדושה, בכל מכל כל אמן ואמן.

כל מי שיתרום וישתתף בעשרה סועדים, יתרום עשר מנות, מלבד שאברך אותו בשיעור הבא, יש לנו תלמוד תורה, תינוקות של בית רבן, כל יום ויום עד יום הכיפורים, בעזרת ה', נברך אותו.

אפשר לתרום במספר: 050-4158562.

זו זכות גדולה ועצומה, ובעזרת ה' נברך אותו כל יום ויום בתלמוד תורה עד יום הכיפורים. זה פשוט להשתתף בחתונה, לתת אוכל לסועדים, זו זכות עצומה.

שואל ונשאל

תשובות שהשיב הרב לשואליו בקצרה

עבודה זרה בטקסי צה"ל

שאלה: בטקסי צה"ל נהוג להרים את הנשק כלפי דגל המדינה באופן מאד מסוים, וכן הקצינים מצדיעים לדגל. האם אין בכך משום עבודה זרה?

תשובה: כתב הרמב"ם בהלכת עבודה זרה (פרק ב הלכה א') "עיקר הציווי בעבודה זרה, שלא לעבוד אחד מכל הברואים - לא מלאך, ולא גלגל, ולא כוכב, ולא אחד מארבע היסודות, ולא אחד מכל הנבראים מהם, ואף על פי שהעובד יודע שה' הוא האלוהים, והוא עובד הנברא הזה על דרך שעבד אנוש ואנשי דורו תחילה - הרי זה עובד עבודה זרה". עד כאן לשון הרמב"ם. והנה בטקסי צה"ל ובטקסי כל המדינות בעולם אין עובדים ולא מאמינים בשום נברא. אלא קבעו צורה שתהיה מסמלת כבוד הערצה ולא מעבר לכך.

עבודה זרה בטקסי צה"ל

שאלת המשך להנ"ל: זאת אומרת שאפילו היו מחליטים שמשתחווים לדגל היה מותר כיון שרק מתכוונים לכבוד והערצה?

תשובה: עיין במסכת סנהדרין דף סא עמוד ב' שורה אחרונה, אלא דחזנא (=שראה) אנטרטא והשתחוה לו, אי קבליה עליה באלוה מזיד הוא, ואי לא קבליה באלוה, לאו כלום הוא. ופירש רש"י, ואי לא קבליה עליה באלוה, אלה לכבוד המלך השתחוה לו, לאו כלום הוא דהא לא איכוין לשם עבודה זרה. עד כאן לשונו.

הטבלת והכשרת תבניות אפיה מסיליקון

שאלה: האם יש צורך בהכשר לכלים, תבניות לאפיה מסיליקון? האם זקוקים בנוסף גם לטבילה?

תשובה: תבניות מסיליקון חדשות אינן צריכות הגעלה. וכן אינן צריכות טבילת כלים, רק כלים העשויים ממתכת או מזכוכית טעונים טבילת כלים.

איסור תער בתספורת

שאלה: אני בחור מקריח ואני רוצה להסתפר על המספר הכי נמוך שאפשר. מה המספר הכי נמוך בו מותר להספר במילימטרים בכדי לטשטש את הקרחת? ואם יש איזה פוסק שמתיר אפילו משהו כמו מילימטר אחד?

תשובה: מספר אחד מותר. כן שמעתי מחבר מכון שבראשות הרב גרוס.

גילוח פאת הראש והזקן

שאלה: א) בספר ויקרא פרק יט" פסוק כז" פרשת קדושים כתוב, לא תקיפו את פאת ראשכם, (ולא תשחית את פאת זקנך) על הזקן עובר חמישה לאווים, אבל על הראש לא נאמר כמה לאווים.

ב) אדם המעביר תער על זקנו לא יכול להיות שליח ציבור, כך נאמר אצל כל הפוסקים, מה חמור יותר, פאת הראש או פאת הזקן, למה אני שואל מכון שיש המון אנשים שמגלחים כל הראש כמו הגויים "רחמנא ליצלן" ועומדים כשליח ציבור, אלא כבוד הרב

תשובה: א) בפאת הראש שני לאוין.

ב) שניהם שוים, בשניהם עובר על איסור תורה.

מדיטציה טבעית ללא הזכרת שמות

שאלה: לפני חזרתי בתשובה עסקתי בתרגול סוג מסוים של מדיטציה שעזרה לי מאוד בחיים בכלל ובמסעי אל היהדות בפרט. במדיטציה זו אין הזכרה של שמות וכו', אלא התבוננות בנשימה ובתחושות הגוף הטבעיות בלבד. האם יש מניעה הלכתית להמשיך ולתרגל סוג זה של טכניקה המביאה הרבה ריכוז ושלווה?

תשובה: זה כמו כל התעמלות, ופיזיותרפיה שמותרים. ועל זה נאמר בפסוק כל פעל ה' למענהו.

חותם בתוך חותם בבקבוק יין

מבחינה רוחנית יהיה לו פגם רוחני מהג'לטין שעשוי מדבר לא כשר (כמו מי שאוכל ל"ע דבר אסור), או שלא?

תשובה: מותר ואין כל חשש. ונבאר בהרחבה:

מקור הדברים שאכילת איסור מטממת את לב האדם, הוא ע"פ הגמ' ביומא (ל"ט ע"א) הדורשת את הפסוק "אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם", ותנא דבי רבי ישמעאל: עבירה מטממת לבו של אדם וכו', ונטמתם בהם, אל תקרא ונטמאתם אלא ונטמטם. עיין שם. וא"כ זהו דוקא באכילת דבר איסור שהיא עבירה, וכמבואר בלשוננו של רבי ישמעאל.

ואמנם בהגהות הגרי"ף על התוס' בגיטין דף ז' ע"א ד"ה השתא, ציין לדברי מהריק"ש ריש יו"ד שפירש שמה שאמרו שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים, היינו בדבר אכילה, משום שגנאי הוא לצדיק שאכל דבר איסור. וביאר מהריק"ש הטעם, מפני שהגוף מתהווה ממהות המאכל, ואיך יהיה גוף צדיק חתיכה דאיסורא. ע"ש. וא"כ לכאורה גם אם לא עשה איסור באכילתו זה לא טוב. אולם באמת זה אינו, הבעיה היא רק כשזה נעשה ע"י איסור, והעוון חקוק בו "ותהי עוונתם על עצמותם". ולכן בנדון השאלה מותר ואין כל חשש.

שאלה: קיבלתי יין מתנה לחג ממקום עבודתי. על היין עצמו יש כשרות של הרבנות הראשית לישראל, ואף מצויין עליו כי הוא כשר לפסח. אולם, היין לא מבושל, ואיני יודעת אילו ידיים נגעו בו. מה גם שהחנות שסיפקה לנו את היינות - מוכרת גם יינות לא כשרים. מה דינו של היין? מה עלי לעשות?

תשובה: מן הסתם יש עליו פקק שיש בו כיתוב מסוים, כגון סמל החברה וכיוצא, ולכן זה נחשב חותם בתוך חותם, ומותר ללא חשש.

שתיית יין ממי שאינו שומר שבת

שאלה: חתן חילוני שנותן לכלה לשותות יין בחתונה, האם מותר לה לשותות את היין, כי הרי זה יין נסך? והאם זה משנה אם החתן מחלל שבת בפרהסיה או לא?

תשובה: אם היין מפוסטר, אין בעיה.

אכילת ג'לטין שנעשה מדבר שאינו כשר

שאלה: אדם שלוקח שמן דגים כשר (אומגה 3) לצורך רפואה, שנמצאת בתוך קפסולה שעשויה מג'לטין של עצמות ועור של בקר לא כשר (שעבר בישול ועיבוד כימי בטמפרטורה של 180 מעלות למשך שעות רבות), האם

השיעור נמסר ביום ראשון ל' מנחם אב תשפ"א

כמידי יום ראשון בשעה 12 בצהריים בערוץ "קול ברמה"

בית ההוראה פתוח 24 שעות ביממה, בטלפון: 03-5500228

העלון יוצא לאור בחסות

א. משכנתאות – יעוץ המשכנתא הטוב ביותר בארץ

לפרטים: 054-8444095

להצלחת: רמי יצחקיאן, אריאל פלר, יוסי דהמן, אליהו חן ויוסי ברנס הי"ו

עורך ראשי: הרב שלמה נחום.

ניתן להצטרף לאלפים המקבלים את העלון במייל, וכן ליצור קשר בדוא"ל - A025606532@gmail.com

ניתן להאזין לשיעור זה ולשאר שיעורי מורנו הרב שליט"א

בקו "תורת חיים" 02-5606532

וכן במערכת "קול הלשון"